

ERFARINGSMØTE PURA – MORSA 26.01.2011

Notater fra diskusjonene som fulgte hvert tema

Merk: Hovedpunkter fra diskusjonene etter hvert tema er i enkelte tilfeller supplert med utfyllende bemerkninger fra deltakerne. Disse suppleringsene ble gjort i etterkant av møtet.

Tema 1: Tiltak innen landbruk – gode grep i Morsa og PURA – hvilke verktøy har vi til rådighet?

Innlegg ved Kari Engmark, FMOA

Oppslutning fra bondenæringen er basert på tre ting:

- Informasjon
- Tilskuddsmidler
- Juridiske virkemidler

Redegjorde for produksjonstilskuddsforskriften, § 8 Miljøkrav, forskrifter om miljøkrav.

Forklarte at ulikheten i de regionale miljøkrav i Morsa og PURA i stor grad var basert på at Morsa med sin lange fartstid har et annet erfarings- og kunnskapsgrunnlag. Dette har vært viktig ved utformingen av forskriften.

Under utarbeidelse av ”Forskrift om miljøkrav i vannområdet Bunnefjorden med Årungen- og Gjersjøvassdraget (PURA), Oslo og Akershus” gikk man inn for en god dialog med næringen. Næringen var med på å forme forskriften, og er en av årsakene til at forskriften ikke er ”strengere”. Det er lagt vekt på at forskriften måtte være enkel å forstå, formidle og forvalte.

Innlegg ved Tyra Risnes, FMOS

Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Tore Krogstad, UMB

Se power-point-presentasjon.

Diskusjon tema 1: Tiltak innen landbruk – gode grep i Morsa og PURA – hvilke verktøy har vi til rådighet?

Hovedpunkter fra diskusjonen:

- Simon Haraldsen: Det er viktig å bruke de virkemidlene som kan gi raske effekter, som f.eks. redusert fosfor-gjødsling og redusert jordarbeiding i de mest erosjonsutsatte områdene
- Knut Bjørnshau: Fosfor-indeks-kalkulatoren blir et meget nyttig verktøy for å sette inn tiltak der det trengs mest ("hot-spot-regnskap" for gårdsbruk). PURA har i samarbeid med næringen valgt dette som en viktig strategi.
- Knut Bjørnshau: Det er viktig å igangsette prosjekter som viser effektene av tiltak innen landbruket. Eksempel: Projektet Limno-Soil i PURA.
- Helga Gunnarsdottir: Det er viktig med rett tiltak på rett sted. Matproduksjonen må ivaretas.
- Helga Gunnarsdottir: Prosjektet miljøkontrakter i vestre Vansjø ga meget gode resultat mht redusert P-gjødsling
- Ole Eide: Det er uheldig at PURA og Morsa ikke har likelydende forskrift om miljøkrav. Dette gir en kommunikasjonsmessig utfordring – næringen skjønner ikke at det skal være slik, og mener at det ikke er likebehandling.
- Tyra Risnes: Siden det finnes ekstra sårbare resipienter som Vansjø (drikkevannskilde med mer) må det også være åpninger for ulike krav i de områdene som drenerer til resipientene. En forskrift vil alltid være et minste felles multiplum.
- Helga Gunnarsdottir: Bioforsk har dokumentert på en god måte at rundt vestre Vansjø har redusert P-gjødsling gitt redusert P-avrenning
- Helga Gunnarsdottir: Vedr. ulike forskrifter: FMOS har tenkt klokt når forskriftene er differensierte. Vassdragene er ulikt sårbare. Det vil ta tid å endre forholdene i landbruket. Ta ting i faser, la de få tid til å virke. Noen primærtting må på plass først. Må ikke gå utover økonomien til bonden uten at ulempene blir forsøkt kompensert.
- Simon Haraldsen: Er det mer å gå på ved å redusere P-gjødslingen ytterligere i gjødslingsnormen?
- Simon Haraldsen: Forskriftene må legges til rette for en trinnvis prosess. Det er viktig å ta på alvor at man har en forvaltningsplan som nå er godkjent. Noen skal ikke gjøre tiltakene mens noen sitter på vent. Alle må gjøre noe.
- Tormod Solem: Landbrukskontoret i Follo må forholde seg til ulike forskrifter om miljøkrav i PURA, Morsa øvrige vassdrag, og dette kan by på kommunikasjonsmessige utfordringer. Ulike forskrifter i vannområdene oppfattes som uheldig hos bønder i Follo som sogner til flere vannområder. Disse ønsker seg like forskrifter, siden vannområdene har mange fellestrekk. Landbruket bidrar med mye av forurensningen til vassdragene, og dette må støttes opp med et hensiktsmessig regelverk.
- Helga Gunnarsdottir: Det har ikke vært store problemer med å innføre forskrift om miljøkrav i Morsa, men det er gjort i tre etapper: 2001, 2005 og 2009 med gradvis skjerping av forskriften.

Tema 2: Vannkvalitetsovervåking

Innlegg ved Sigrid Haande, NIVA

Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Helga Gunnarsdottir, Morsa
Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Mona Weideborg, Aquateam
Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Trond Stabell, Tellus ferskvannsundersøkelser
Se power-point-presentasjon.

Diskusjon tema 2: Vannkvalitetsovervåking

Hovedpunkter fra diskusjonen:

- Helga Gunnarsdottir: Overvåkingsprogrammet i Morsa er mest sannsynlig Norges mest omfattende mht biologi og kjemi og frekvens for prøvetaking. Det er også grundig overvåking av algesammensetning.
- Mona Weideborg: Det er betraktelig dyrere å ta prøver av bunndyr og alger enn å ta kjemiske prøver
- Helga Gunnarsdottir: En biologiprøve gir et integrert bilde av belastningen over tid og i henhold til veileder trenger de ikke tas oftere enn hvert 3. eller 6. år
- Mona Weideborg: Når man overvåker forurensningstilførsler, er ”ingen endringer” også et resultat
- Trond Stabell: De fleste undersøkelser blir bedre jo flere prøver man tar, dette gjelder både biologi og kjemi. De fleste kommuner har en pott med penger. Med utgangspunkt i denne: Hva kan man få til av årlig overvåking?
- Sigrid Haande: Klassifiseringsveileder og overvåkingsveileder (01:2009 og 02:2009, Direktoratgruppen for Vanndirektivet) gir anbefalinger om hvilke prøver som bør tas og med hvilken hyppighet. Dette bør være utgangspunktet for design av et overvåkingsprogram. Deretter må en også vurdere antall lokaliteter og gjøre en vurdering av omfang jf. midler en har til rådighet.
- Sigrid Haande: Det nye klassifiseringssystemet gjelder for både fysisk-kjemiske og biologiske parametre. Selv om det nye klassifiseringssystemet, til sammenligning med SFTs klassifiseringssystem, vektlegger biologiske parametre, så betyr ikke dette at en ikke skal se på fysisk-kjemiske parametre.
- Trond Stabell: Bekker og elver viser større variasjon enn innsjøer mht kjemisk innhold, særlig P. Viktig å ha fokus der en bekk renner inn i en innsjø, og se på P-utvikling der.
- Sigrid Haande: Tiltak i Kolbotnvann er et eksempel på hvor viktig det er å se på ”hele pakka”. Her var det en massiv oppblomstring av blågrønnalger, lukt og ubehag. Ved å igangsette luftetiltak la man grunnlaget for forbedringer av vannkvaliteten. Både biologiske og fysisk/kjemiske parametre har her vært viktig for å få en forståelse for hvilke prosesser som skjer.
- Sigrid Haande: Det nye klassifiseringssystemet for vann skal tas i bruk, men det er en utfordring at systemet fortsatt er under utvikling. Det er derfor viktig å sette seg inn i det nye klassifiseringssystemet, holde seg oppdatert på utviklingen og samtidig bruke ekspertvurderinger og skjønn.
- Simon Haraldsen: Det er viktig å sammenligne tiltak over sektor-grenser. Tiltak mot fosfor, pedagogisk riktig.
- Stig Bell: Det er ønskelig fra kommunene å få gode råd fra fagmiljøet om hvilke parametre som er viktige å analysere på for å si noe om utviklingen

- Stig Bell: TKB-verdier: Kobling av måling av TKB og oppfølging av utslipp ifbm den nye utslippstillatelsen fra Fylkesmannen.
- Helga Gunnarsdottir: Motivasjon og brukermål viktig.
- Helga Gunnarsdottir: Siktedyp er tatt ut i det-verste-styrer-prinsippet, men er fremdeles viktig i klassifiseringssammenheng. Savner en klar beskjed fra overordnet myndighet (Fylkesmennenes miljøvernavdeling) på hva som skal prioriteres innen vannkvalitetsovervåking.
- Sigrud Haande: Klassifiseringssystemet for siktedyp er pr i dag ikke humuskorrigert. Det er viktig at en for humusrike innsjøer ikke vektlegger denne parameteren når en bruker ”det verste styrer-prinsippet”. Siktedyp er uansett en viktig parameter i klassifiseringssammenheng.
- Simon Haraldsen: FMOA har organisert seg slik at de er representert i vannområdenes temagrupper
- Knut Bjørnskau: I PURA blir vannkvalitetsdata fra 2008, 2009 og 2010 lagt inn i Vann-nett og Vann-miljø. EQR-verdier hentes ut.
- Sigrud Haande: Disse EQR-verdiene kan pr i dag ikke hentes ut fra Vann-nett, men må regnes ut
- Knut Bjørnskau: PURA tar i bruk det nye klassifiseringssystemet i årsrapporten for 2008-2010 hvor det så utøves skjønn/kvalitetssikring i forhold til dokumenterte problemstillinger i vannforekomstene
- Helga Gunnarsdottir: Når man ikke har brukt metodikken i det nye klassifiseringssystemet for begroing og bunndyr, kan man ikke beregne EQR og nEQR, men det kan brukes for klorofyll a og tot-P i innsjøene. Hvis innsamlede prøver er i henholdt til metodikken i veilederen kan man beregne EQR.
- Tore Krogstad: Vannområdene i Oslo-regionen er ”i kremen” når det gjelder spisskompetanse. Når det er utfordringer med de faglige aspektene her, vil det være enda større problemer andre steder i Norge.
- Simon Haraldsen: Det nye klassifiseringssystemet er et offisielt verktøy som skal tas i bruk, men samtidig et uoffisielt verktøy når det gjelder f.eks. algeproblematikk.
- Knut Bjørnskau: Det er viktig med fokus på økologisk tilstand i innsjøer ifht næringskjeden eks. forhold fytoplankton / zooplankton.
- Sigrud Haande: Det er viktig å presisere at et klassifiseringssystem alltid vil ha begrensninger. Dette med viktighet av næringskjede og forhold mellom fytoplankton/zooplankton (beiting) er en ting, - i tillegg kommer en hel rekke ting i forhold til algeproblematikk som parasittisme (virus, sopp), lysbegrensing med mer. Ved vurderingen av en innsjø må man alltid tenke helhetlig utover klassifiseringssystemet (f.eks. algetoksiner, jf. eksemplet fra Kolbotnvann, hvor oppblomstring av ulike slekter av blågrønnalger med helt ulik grad av toksinproduksjon har forekommet de siste 5 årene).
- Simon Haraldsen: Det er flere vannforekomster som ikke faller inn i definerte vanntyper og dermed ikke finnes i det interkalibrerte systemet, - disse er i et særssystem.

Tema 3: Arealforvaltning i harmoni med vannforvaltning i kommunene – gode grep

Innlegg ved Simon Haraldsen:
Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Stig Hvoslef

Se power-point-presentasjon.

Diskusjon tema 3: Arealforvaltning i harmoni med vannforvaltning i kommunene – gode grep

Hovedpunkter fra diskusjonen:

- Knut Bjørnskau: Viktig at FMOA er tydelige i sin saksbehandling vedr. utbyggingsaktivitet, og hensyntar vannforvaltningen i tråd med EUs Vanddirektiv/vannforvaltningsforskriften/forvaltningsplanen 2010-2015. Vannforekomstene skal ikke forringes.
- Knut Bjørnskau: Høringsprosessen vedr. etablering av motocrossbane i Assurdalen: Utfallet av denne saken vil kunne legge premissene for kommende saker med lignende problemstilling.
- Helga Gunnarsdottir: Morsa har lignende utfordringer knyttet til Statens vegvesen og fremføring av E-18 forbi Hobølelva med sidebekker
- Anita Borge: PURA vil holde et åpent møte i mars der et tema vil være utfordringer utbygging/vannforvaltning.
- Knut Bjørnskau: Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord har foretatt en videreføring av CIENS-rapporten "Tilpasninger til klimaendringer i Osloreionen" (1:2007). Prosjektet heter "Strategi 2010" og sluttrapporten kan lastes ned på Fagrådets hjemmeside: <http://www.indre-oslofjord.no/dokumenter/strh107.pdf>

Tema 4: Avløp fra spredt bebyggelse

Innlegg ved Gorm Gullberg

Se power-point-presentasjon.

Innlegg ved Lotte Elgåfoss

Se power-point-presentasjon.

Diskusjon tema 4: Avløp fra spredt bebyggelse

Hovedpunkter fra diskusjonen:

- Knut Bjørnskau: Nesodden kommune ble berømmet for å ha jobbet systematisk og godt med å oppgradere avløp fra spredt bebyggelse
- Sigrid Haande: Uheldig med ulikhet for loven fastboende contra hyttebebyggelse, når hytte ureglementert blir bolig.
- Knut Bjørnskau: Hytter med innlagt vann kan nå pålegges tilknytning til offentlig nett, jmf. ny plan- og bygningslov.
- Helge Klevengen: mht felles forskrift for avløp fra spredt bebyggelse: Det blir vanskelig å innføre felles forskrift, siden det er så ulike forhold i kommunene: Nesodden har mye berg og knauser, Ski har tykke masser. Avløpsvannet har dermed ulik mulighet til å bli renset.
- Helga Gunnarsdottir: I Morsa har man gode erfaringer med felles forskrift i 7 av 8 kommuner. Viktig med lik saksbehandling og opptreden på tvers av kommune og fylkesgrenser. Et eksempel på viktigheten av lik forskrift fikk Morsa i 2010, da deler av kommunestyret i Våler ville endre forskriften og tillate vannklosett på hytter. Felles

opptreden fra temagruppe avløp som blant annet begrunnet viktigheten av å ikke uthule forskriften førte til at forskriften ikke ble endret.

- Helga Gunnarsdottir: I forbindelse med innføring av forskrift i Morsa har en doktorgradsstipendiat hos COWI jobbet med å utvikle metoder for prøvetaking av separate anlegg i forbindelse med den lokale forskriftens nye bestemmelser om kontroll og tilsyn

Tema 5: Gode kontakter mot det faglige miljø

Helga Gunnarsdottir

Følgende fagmiljø har vært sentrale i den faglige forankringen i Morsa:

- Bioforsk: jord og miljø
 - UMB: jord- og vannfag
- begge er sentrale og enerådende vedr. kunnskap om jord og jordbruksavrenning
- NIVA: vanndirektivet, innsjøer, utvikling av økologisk klassifiseringsystem
 - UiO: fisk og sedimenter
 - COWI, Fredrikstad: kunnskapsutvikling små avløpsanlegg

Innlegg ved Anita Borge

Se power-point-presentasjon.

Følgende fagmiljø har vært sentrale i den faglige forankringen i PURA:

- Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord
- UMB
- UiO
- Limno-Consult
- Aquateam
- Cowi
- NIVA
- Bioforsk

Diskusjon tema 5: Gode kontakter mot det faglige miljø

Hovedpunkter fra diskusjonen:

- Simon Haraldsen: PURA skal ha kreditt for at man har valgt å satse på "lokalmiljøet" når det gjelder fagkompetanse
- Knut Bjørnskau: Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord har bidratt inn med sin kompetanse på fjorden – effektivt samarbeid, gjensidighet, unngår dobbeltarbeid
- Simon Haraldsen: Det er mangel på stillinger og kompetanse i kommunene til å gjennomføre EUs Vanndirektiv. Forvaltningen må bistå i de prosessene der kompetanse skal inn i kommunene for gjennomføring av vanndirektivet
- Simon Haraldsen: Det må ikke være slik at VA-sektoren skal bidra med alle midlene for gjennomføring av Vanndirektivet. Staten må på banen for å bidra med de pengene som landbruket skal stille med.
- Helga Gunnarsdottir: Arbeidet med å løse utfordringene rundt vestre Vansjø er et både nasjonalt og internasjonalt viktig eksempel på kunnskapsbasert løsning av omfattende eutrofipoblemer

- Helga Gunnarsdottir: Morsa har jevnlig møter med Klif, og kan ta opp det som er diskutert over vedr. ansvar hos overordnet myndighet
- Simon Haraldsen: FMOA har i eget brev til Miljøverndepartementet tatt opp utfordringer ved å oppfylle målene i EUs Vanndirektiv
- Knut Bjørnskau: Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord har samarbeid med Klif, jmf. fastsettelse av naturtilstanden i ulike deler av indre Oslofjord
- Helga Gunnarsdottir: Når vannområdene skal gi høringsuttalelse til "Planprogram vannregion Glomma" bør det tas inn at mangel på kompetanse og ressurser i kommunene kan bli en stor utfordring ved gjennomføring av EUs Vanndirektiv